

Interaktive bøger – vær beredt som forfatter

Forfattere skal lære at tænke helt anderledes, hvis de vil gribe muligheden for at være med til at skabe fremtidens interaktive bøger.

Vi fagforfattere kan næppe blive ved med at skrive manuskripter og udgive titler, som vi altid har gjort det. Pludselig overhales vi og den traditionelle bog indenfor af nye digitale måder, og derfor er vi nødt til at sætte os ind i andre og mere fremtidsrettede teknikker, formidlingsformer, skrivemåder og distributionsformer.

Med udgangspunkt i et dansk forlags veje til at udnytte nye teknikker forsøger vi her at skabe et overblik over fremtidens muligheder og nye krav til fagforfattere.

Vi kender alle den gamle bog trykt på papir. Vi har også fået lært e-bogen at

kende. De elektroniske bøger i det snart tyve år gamle pdf-format, som kan læses på en computer, og som kan udskrives på papir. De kan også sendes rundt via nettet, og de kan kopieres, hvis der ikke er indsat en eller anden form for spærring.

Der findes såvel nye som gamle indscannede bøger, men den digitale lagring af de skrevne tekster forvandler dem naturligvis

ikke umiddelbart til interaktive, digitale bøger - måske blot til "en bog på nettet".

Interaktive bøger er derimod en ny form for e-bøger, nærmest en kombination af en traditionel bog og en hjemmeside. De bedste elementer fra de to medier sættes sammen til en digital udgivelse, der anvendes via nettet. På den måde udnyttes nettets dynamiske muligheder, og den interaktive bog kan

gøre undervisningen mere motiverende og fleksibel end traditionelle lærebøger.

Interaktive bøger betegnes med forskellige navne, og et forlag som Systime i Århus kalder sine digitale udgivelser for iBogen, hvor bogstavet "i" står for interaktiv, og teksten suppleres med digitale og interaktive medier. Det kan være lydfiler, videoer, quizzes, notat- og søgefunktioner, visualiseringer, direkte adgang til databaser og mange af de andre ting, som vi kender fra de mere avancerede hjemmesider på Internettet. Eleverne kan på denne måde nå meget længere end blot brødtekstens informationer, og individuelt kan de enkelte temaer udforskes efter behov.

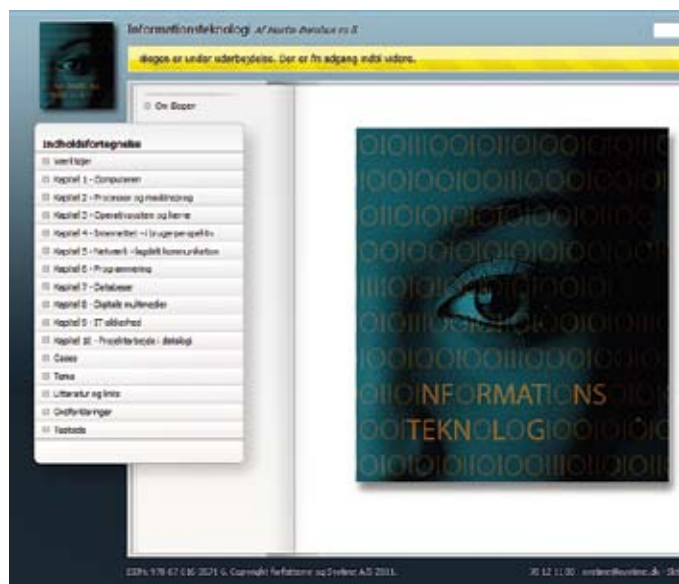
Den interaktive bog er et brugsredskab, som i særlig grad taler til de unge, der er opvokset med og benytter computere. Den traditionelle bogs lineære struktur er beholdt, men samtidig bliver nettets dynamiske muligheder udnyttet.

Den interaktive bog bor hos forlaget

Denne nye bog ligner på mange måder en hjemmeside og kan i modsætning til en trykt bog opdateres, så den altid er aktuel.

Den nye, digitale bog er ikke længere noget, man umiddelbart er glad for at eje eller at have stående på en reol. Den digitale bog bliver derimod liggende hos forlaget, og forfatteren kan redigere og forny indholdet i takt med, at nye oplysninger dukker op. Bogen om Danmarks politiske system kan straks blive opdateret, når der kommer en ny statsminister eller en ny lov. Brugerne kan også kommentere indholdet, og hvis de finder visse emner i bogen for uklare, kan forfatteren gribe muligheden for at revidere indholdet.

Forfatteren vil også kunne følge en bogs udnyttelsesgrad via statistik fra den digitale platform. Hvis et bestemt

Forlaget Systime er nok det danske forlag, der er længst fremme med interaktive læremidler.

afsnit ofte springes over, så kan det være, at overskriften blot skal ændres til noget mere fængende, eller måske er afsnittet uinteressant og skal slettes.

Mens en almindelig e-bog ofte kan kopieres ulovligt, og forfatteren dermed kan krænkes ophavsretsligt og miste indtægter, vil kun dele af den interaktive bog kunne kopieres. Det meste af det interaktive indhold bliver først tilgængeligt for læseren via forlagets hjemmeside, efter der er blevet betalt afgift for adgang til bogen.

Velegnet til læremidler

Kun fantasien sætter grænserne for, hvad kreative, digitale personer vil kunne smække sammen af lyd, billeder og tekst til interaktive udgivelser. Kriminalromaner med lydkulisse fra heltens yndlingsbar og et ægte skrig, når skurken myrder sit offer. Digtsamling med en video af en optaget oplæsning – eller et interview med projektlederen i læremidlet om multilateral udviklingsbistand. Den traditionelle bog som begreb bliver udfordret, når mediet ikke mere har en begyndelse og en slutning, men lige så godt kan være et net af links til forskellige elementer.

Læremidler til undervisning er dog det område, hvor den interaktive bog allerede i dag er blevet indført i et vist omfang. Et digitalt læremiddel bør opbygges nøje didaktisk-metodisk, så det kan understøtte en differentieret undervisning, pensum samt elevernes faglige niveau.

Den historiske lærebog har således små videoklip med Stauning, i lærebogen i fransk kan man se den skrevne tekst samtidig med, at den bliver læst op, og økonomien forklarer i et interview, hvorledes det moderne samfund er bygget op.

Disse nye bøger kan læses på computer, men forlagene kan også gøre dem læsbare på en smartphone, iPad eller andre tablets og fremtidige medier. Lige nu er EPUB (bilibotekerne/E-reolen) det mest åbne format uden kopibeskyttelse, idet dette format kan læses af de fleste hardware og software e-bogs-læsere.

Der har været udført forsøg på flere danske gymnasier, hvor eleverne hver fik en iPad. Siden da har alle elever haft

alle deres digitale undervisningsbøger med i skole. Ikke én eneste gang har en elev glemt sit læseapparat med alle sine lærebøger. På Rødkilde Gymnasium har en klasse endda haft papirløs undervisning i alle fag. Selv i idræt blev den interaktive bog brugt til at vise, hvordan øvelser skulle udføres. Enkelte kommuner har også indkøbt tablets til udvalgte elevgrupper i grundskolen.

Forfatterens nye roller

Det at være forfatter til i-bøger er som at være forfatter til en ordinær bog plus en del mere. Du skal til at tænke kreativt i nye dimensioner, og den praktiske opbygning af en bog fungerer ofte i et meget tæt samarbejde med forlaget. Bogens indhold skal fremstilles, så det passer til mediet.

Interesserede kan faktisk se, hvorledes arbejdet med en bog foregår, idet forlaget Systime har deres kommende bøger liggende til gratis beskuelse på internettet, mens de bliver til: Når en bog er færdig, bliver der imidlertid lukket for adgang, og så skal der betales.

Forholdet mellem forlægger og forfatter ændrer sig også. Der findes endnu ikke en optimal standardkontrakt på området, hvor bøger ikke sælges i enkeltteksemplarer, men som regel bliver udlejet for en vis pris pr. bruger. Der er ikke mulighed for at få et honorar via biblioteksafgiften, men derimod vil forfatteren kunne få et honorar efter forlagets faktiske indtægter.

Fremtiden for danske fagforfattere er endnu uklar, da det danske sprogområde er særdeles lille i forhold til at producere og sælge store og kostbare, digitale titler. Det er oplagt, at udenlandske digitale forlag indgår samarbejdsaftaler med danske forlag om samproduktioner. Og dermed kan vi som fagforfattere frygte, at egentlige danske produktioner bliver sjældne, og at versioneringen af udenlandske titler til dansk outsources til fx Indien eller andre lavtlønslande.

Gratis forfatternærktøj

Den interaktive bogs nære lighed med en hjemmeside gør, at det er muligt at benytte et af de på markedet mange gratis eller billige CMS systemer til at producere og redigere interaktive

bøger. Et godt eksempel er det system, som Forlaget Systime anvender, nemlig Typo3. Opsætningen af programmet kræver dog i første omgang større erfaring, men i princippet kan man have et fuldt færdigt system til at fungere på internettet for et par få hundrede kroner om året.

Slutning

I den engelsksprogede verden har udviklingen været i gang længe, og et forlag som Pearson Education har mere end 9 mio. brugere af deres ibøger.

Forlaget Systime er nok det danske forlag, der er længst fremme med interaktive læremidler, men andre forlag er også på vej. Alinea forventer at udgive 20 nye elektroniske læremidler inden sommer 2012, og en udbyrdergruppe fra Alinea i den nystartede virksomhed DigTea er i færd med at konvertere eksisterende skolebøger i PDF-form til interaktivt materiale.

Der er også ved at blive udviklet lærebøger til brug på smartphones og pads. Apple er interesseret i at levere tjenester (og tjene 30 % af omsætningen) og har henvendt sig til mange store forlag for at udvikle apps mod at få enerettigheder til materialet.

Herhjemme er der allerede firmaer, som har udviklet apps til både iPhones og Android platformen. Til eksempel leverer firmaet Mingoville apps til læring i SkoleMat/matematik for folkeskolen. Det er et område i vækst, og der er interessante muligheder for nytænkende forfattere. ●

Kaare Øster er forfatter til en lang række traditionelle bøger og webudgivelser med fokus på udviklingslandene.

Jørgen Burchhardt er forsker og redaktør af Videnssamfundet.dk

